ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ—12—ՄԱՅԻՍ ՓՈՍՏԱՏԵՂԻՆԵՐՈՒԴ— ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2617 Ե.—Տ.—24 ՅՈՒ—1880

ՊԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ հմր. 10 Մէճ.
» » գաւառաց » 12 »
վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 24/21 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ է. աւելի անգամներու համար պատասխանատուն կը լինի։
Մէկ մի թիւը 40 փարա արծաթ։

ԱՐԱՐ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱՋՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆ

Դրբա պէտք եղած լրագրոյ համարս ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնի պիտի ուղղուի, Գալաթիա Քառաթղթոյ Ճաւասկեան թիւ 198, Նօրօ խան, Մասխի գրասենեակը։
Ձեռքս ծախքը չհամարուած նամակ չընդունիմ։
Յաղագս նամակ, յօդուած, եւ այլ նմանց տրուիր։

ՊԱՅՄԱՆ

ԿՈՒՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 12 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՒԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնդրա 21 մայիս.

Մօրնինգ Քօսթ լրագիրը Պէրլինէն եկած հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ Բուխարէշ խմբանն Արեւելեայ խառնուրդ վիճակին պատճառաւ արտաքին գործոց նախարար Պարօն ալ Հէյմէրլէի հետ ահագնութիւն մ'ունենայ։ Վատն իրիկուն կ. Պոլիս երթալու համար ճանապարհ պիտի ելլէ։

Լոնդրա 23 մայիս.

Պ. Կոչէն այս իրիկուն (այսինքն եւրկ իրիկուն, կիրակի) Քրիէսհայէն Հերլբան Անգղիական չոգենաւը նստելով ճանապարհ ելաւ կ. Պոլիս երթալու համար։

Փարիզ 22 մայիս.

Կը հաւատան թէ Պ. Ժէօֆրօա Ա-թէնքի Գաղղիական դեսպան պիտի անուանի փոխանակ Պ. Թիսօի, (որ կ. Պոլիս կը գայ։)

Հաւսմ 21 մայիս.

Վատիկան երկի իրիկուն ծանուցաներ մը ղրկեց Վիէննայի կառավարութեան, խնդրելով որ Գարատաղի պարծոց կարգադրութեան մէջ Կաթոլիկ Ալպանիացւոց իրաւունքներն ալ ի նկատ առնուին։

Սալոնիկ Պարչելոնէ քաղաքէն եկած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ զարծաւորաց մէջ խառնաթիւն ծագելով, մեռաքի զործարան մը կրակի առեր են։

Փարիզ 23 մայիս.

Քանի մը Հարիւր հոգի Բէա Լաչէզի գերեզմանատունն երթալով թագեր դրին հասարակապետ գերեզմաններուն վրայ։ Մի քանի մարդիկ ձերբակալեցան, բայց ծանր դէպք մը տեղի չունեցաւ։

Լոնդրա 22 մայիս.

Օսմ. Բոնս.	10 7/8
Փոս. 1865	12 1/8
» 1869	11 1/2
» 1871	69
» 1872	19
» 1873	11 1/8
» Եգիպտ.	88 1/4
Անգլ. Բոնս.	99 1/4

Փարի, 22 մայիս.

Ծմ. Բոնս.	11,17 1/2
» Երկաթուղի	36,75
Գաղղ. » 5 0/0	118,91,1/2
» » 3 0/0 Նար	85,35

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Իւլէմայից կարդին Ադիղ պէյ, որ Գրուսայի նախագահ (Պիտայէթ) առեւին նախագահն էր, կարգով նախագահ առեւին նախագահ անուանեցաւ։

——

Մայրաքաղաքիս Անգղիական նորընծայ դեսպան Պ. Կոշէն երէկ իրիկուն Թրիէսհայէն ճանապարհ ելլելէ է Հելիքոն անուն Անգղիական արքունի չոգենաւով։

——

Ասօր, երկուշաբթի, 12/24 մայիս, Աղգային Թաղատէրեան ժողովոյն 61 րդ. տարեդարձը լինելով, ըստ սովորութեան, Բ. Դուռէն և կայսերական պալատէն յատուկ պաշտօնատարք չնորհաւորութիւն դնացին Աղգային Պետին, և Օսմ. պահակ չորեսուն ալ թնդանօթներ արձակեց։

——

Վագըթ լրագիրն իր երեկուան թուով պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ Հալէպի կառավարիչ Մայիս փաշային հետագրաւ կ. Պոլիս կանչուելուն լուրն անհիմն է։

Նոյն լրագիրը վիէննայի դեսպան Էահէմ փաշային և Պերլինի դեսպան Սաատուլլահ պէյին կ. Պոլիս կանչուելուն լուրն ալ տալս կը հանէ։

——

Վհհ. Սալթանն երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշանը տուաւ Լվգաֆի նորընտիր նախարար Քեամիլ փաշային, երբեմն Հալէպի կուսակալ։

——

Ալէքսի Հելլենական դեսպան Պ. Թիսօ մայրաքաղաքիս Գաղղիական դեսպանատան գործակատարին հետագրով մը կը հաղորդէ թէ Գաղղիական կառավարութիւնէն հրաման առացած է կ. Պոլիս գալ և Պ. Ֆաւրիէի բացակայութեան ժամանակ տեղապահութիւն ընել։ Հետևաբար, Պ. Թիսօ կը խնդրէ որ Լամոն Թրէվիլ պետական շրջենաւով Գարպանելէն անցնելու համար պէտք եղած հրամանագիրն առտուան Բ. Դռնէն։

Կը կարծուի թէ Պ. Թիսօ արդէն ճանապարհ ելած Պ. Պիրէանէն։

——

Սեմանգալ լրագիրն հետագրական վերջին տեղեկութիւններէ առնելով կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս Անգղիական նորընտիր դեսպան Պ. Կոշէնին փարիզի մէջ Գաղղիական առաջին նախարար Պ. Տը Ֆրէյսինէի հետ ունեցած տեսակցութեան վրայ՝ Անգղիոյ և Գաղղիոյ միջև գոյացած հանձամիտութիւնը բացարձակ և կատարեալ եղեր է։

——

Մայրաքաղաքիս եկած հետագրերը կը ծանուցանեն թէ Աստանայի կառավարչ Զիա փաշան վախճաներ է։

——

Կըռաէի թէ Սլզանիոյ և Գարատաղի դժուարութիւնները լուծելու համար՝ Բ. Դուռը կ'առաջարկէ եղեր որ Հերսեքի կղզին փոխարինութիւն լինի Գարատաղի։

——

Խոտքէօյի և Շէյխի միջև դիտակը գանուած Հայադին ագանոցներուն վրայ ստիկանութիւնը դեռ չէ կրցած տեղեկութիւն ստանալ։ Շէյխակայ լուռները վրաններու տակ ընակող Զինկեանէներուն նկատմամբ կոտիածները կը լինին, բայց մինչև յարդ ոչինչ երևան կրցած է հանուիլ։

——

Մայրաքաղաքիս և չրջակայից անապահով վիճակին պատճառաւ անցայտ նպողներու թիւը հ'աւելնայ։ Գրիդոլ անուն Թշուառ Հայադիներն յետոյ, ուրիշ Հայ մը, որ նոյնպէս ընտանեաց տէր էր և Ցօլտագ տեղէն լուսաց թագը կը բնակէր։

քանի օրէ ի վեր իր տանը չէ վերադարձած, և ծանր կասկածներ կը լինին տնտ վիճակին նկատմամբ։ Քազաքապետութեան Շերիճ էֆենտին մի պաշտօնատարն ալ երկուշաբթի մի պաշտօնատարն ալ երկուշաբթի ի վեր անյայտ եղած է։

——

Սրպէն ծանուցած ևրը թէ պետական խորհուրդը կ. Պոլսոյ Քազաքապետութեանը կազմելիքին մէջ տալու համար յատուկ կանոնագրի մը քննութեան կ'զբաղէր։ Թուրք լրագիրը կըսէն թէ յիշեալ կանոնագիրը պէտք եղած ըստ փոփոխութիւնը կրելէ յետոյ նախարարաց խորհրդին ներկայացուած է։

——

Ազբիւռնազրօլէն կը ծանուցանեն մեզ թէ մայիս 5ին կուսակալին հրամանատ. Քիմիլբիս յունարնակ գիւղին մէջ չինութեան ձեռնարկուած Պալղար եկեղեցւոյ մ'ատաչնին քարը դրուեր է, առանց կայսերական հրամանագրին (Ֆերմանի) առանալու, ինչպէս որ օրէնք է։ Շինութեան ծախքը 45,000 գրուշ կը հաշուի, գումար մը՝ զոր կուսակալը Գաւրզարոյ չնորհած է քաղաքապետական մնատուկէն։

Այն պատմուն 70,000 Յունաց, Թրքաց, Հայոց, Հրեից և Եւրոպացւոց կը վերաբերի, և ամէնն 2500 Պալղարաց համար կըվատնուի, կըսէ Ֆորսիս Պոսֆօր։

——

Կ. Պոլսոյ մէջ ուսուցից պատճառաւ, Աստրիական կառավարութիւնը մայրաքաղաքիս Աստրիական դեսպանատան պաշտօնատարաց ամսականներուն վրայ 100ին 25 յաւելում ըրաւ։

——

Կ. Պոլսոյ Աստրիական դեսպանատան երրորդ թարգման Հայադին Պ Ալբան ուրբաթ օրը Պեշիքթաշ Օխլամուրի կողմէն անցած ժամանակ՝ երեք անձինք անոր վրայ յարձակելով՝ այլ և այլ սպառնալիքներէ յետոյ, ժամացոյցն և ամիճէ չղմայն և 11 Օսմ. ակի պատրաստակ քսանն ետ առնելով փախան։

——

Հինգշաբթի դիշեր Բանկի Հիսար Պ. Պէյքոզ Անգղիացի վաճառականին դուռ նոր վարձած տունը գողեր մտնելով, բազմաթիւ իմանակազին նիւթեր գողցան։ Ազդուած է ըսել թէ չատագործք չին բռնուած։

——

Պատական նորընտիր պատուիրակ Մ'օնսէնեօր վանտէվելտ վաղը կ. Պոլիս պիտի հասնի։ Ֆրանսիոյ Հիւպատոսարանը այս առթիւ տօնական հանդէսներ պիտի տեսնէ։

——

Անցեալ շաբթուան վերջին օրերը քանի մը հազար օսմանեան հեծելազօրք չոգենաւով Լիմնոսէն Սալոնիկ կղզին մը ղրկուեցան։

——

Ուրբաթ օրը Գասըքէօյի մէջ զարնուած Բոյն մտավաճառը քանի մը ժամ հաբը մեռաւ։

——

Կ. Պոլսոյ Սերպիական դեսպան Պ. Կրուիչ առ Բ. Դուռն ծանուցած էր մ'ուղղելով, 5—600 Սլպանեսցոց վերաբան Սերպիական հողին արշաւելուն դէմ՝ բողոքել և պահանջել որ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուին։

——

Ամերիկեան նաւահանգիստ Մ'օնթէվիդէօ վանտէվելտի վաղը վհհ. Սալթանին պիտի ներկայանայ նոր վհկայագրերը մուտացանելու։

——

«գու գործին իսկ ատրեր են. մինչև «փակ մնհհատան ճերմակէն թշուառ «Հայերն ողջունելու համար յառնէ «մեժ ազգին մէջ ամէնն ալ յուսալ «նալով, ժողովրդեան վիճակին ան- «հանդուրժելի կերպարանք մ'առ «ած է. իսկ կառավարութեան «պաշտօնեայք այս ամէն փայլուա «գութենից պէտ' անտարբեր կե- «գած են իրր պարզ հանդիսատես, «և հետեւաբար հարատահարիչք «քաջալերուած են այս վիճակէն։ «Լեմ այս խժդժութենից առաջը «չառնուի և ազատասիրութեան մի- «ջոցներ չտեսնուին, ժողովրդը «դիր և գան պետի լինի, և ազնուա «հանոր եզած ամէն աշխատու- «թիւնք և զոհողութիւնք ապարդ- «իւն պիտի մնան։»

Կը լսուի թէ Ս. Պատրիարքն այս արտաճնիկի հետագիրն առացած է՝ փութացեր է չքնաբերա- կանով մը ետտս օրինակը հաղորդել պետական բարձրաստիճան անձանց, ինչպէս նաև կայսերական պալատան, յանուն ազգիս և հարատա- հարեալ ժողովրդեան Օգուստ Սալ- թանին գիմելիութիւնն ու պաշտպա- նութիւնը խնդրելով։

——

Գահնթեամբ կը լսուի թէ իւր առաջարկութեամբ նշանաւոր Պ. Զարիֆի մեծահարուստ Բոյն սեղա- նաւորը մերկին անդամ պրուսա գըա- նած միջոցին, սեղանի առաջնորդ- դեր. Բարթողմէոս արբապանի կոչ- մանէ մի պատիւ Ն. Ագիութութեան արուած կոչանքի մ'առթիւ, երեք- տասնամեայ Հայ պատանի մը Թուր- քերէն ոտիքձ մ'ընծեռնելով կը յայ- տարարէ թէ ինք թէպետ ուսումնա- սէր, բայց անկարող ծնողաց որ- դի է և կը բաղձայ բարերարի մը պատասխանութեամբ. ուստի կ'պատ- չէ որ ինք Պ. Զարիֆի բարեհաճի այն հայրական պաշտպանութիւնը չնորհել իրեն մարդասիրաբար։ Պ. Զարիֆի իւր սովորական բարեսըր- տութեամբ պատասխանէն ողջունելով կը հաճի անմիջապէս մայրաքաղաքիս բերել տալով զայն Օրթագիւղի Գաբրիէլեան վարժա- րանը դնել, և յանձն կառնու ամ- բողջ բոլոր պետքերն հոգալ Հայ- բարար ցաւարտ գպրոցական չքնա- նին։

Ս. յիսիսի մարդասիրական ամենիւ գործ մը չնորհակալագայ տրժանի է, և կրնայ օրինակ լինել չատ մեծա- տանց։

Ցայտնի է թէ առաստաղրան սե- դանաւորն ամէն առաջ ալ 100 Օսմ. ամէն նուիրած էր Գեր. Բարթողմէ- մեաս արբապանի ձեռամբ ի նպաստ Պրուսայի տղոց ազգային երեսեռ վար- ժարանաց։

——

Ազգային լրագրաց ամանց մէջ կը կարդամք թէ Պրուսայի Առաջ- նորդ Գեր. Բարթողմէոս Սրբա- զան Պ. Զարիֆին ընդունելու հա- մար ի Պրուսա եպիսկոպոսական թա- գիս և պղեստիք ընդ առաջ եղեր է։

Այսպիսի տարօրինակ գործ մ'ան- հաւատալի կը թուի մեզ։

ԲԱՂՆԻՔԱՆ

Ալպանիական գործերը չեմեմ միճակի մէջ են միշտ, և ասոնց տեղեկութիւնք խիստ նուազ։ Երբ պահան լրագիրը ծանուցին թէ Ալպանիացիք անկախութիւն կամ ինքնավարութիւն հռչակած են. սակայն այս լուրերը չուշացանոց կը մտնին. ասոնց է միայն որ Ալպանիացիք Գարատաղի դէմ զինուել են, և պատմանաղրութեան գործադրութիւնն առ այժմ անկարելի եղած է։

Փերլինի դաշնագրով Գարատաղի արուած Բլավայի և Նուսինեցի բնակիչներն իսկամ Ալպանիացիներ էին, իսկական դեպան Քորթի կոմսին միջնորդութեամբ կրնար ազատ ազգիլ Զի պայմանագրութիւնն անոնց վրայէն Հօմմէի և կրուսի անուն կամիզիկ Ալպանիացի ցեղերուն հողերը կուտար. բայց կամուկներն իսկապէս չ նուազ հակիկը են Գարատաղի, և Լաման կղերին ազդեցութեամբ, որ Օրթոդոքսութեան յառաջացումը չուզեր, ասոր եղան և Ալպանիական միութեան կողմն անցան։ Լաման կղերն ազգայնութենէ սկզբան հակառակ է, բայց խնդիրն իւր ազգեցութեան վրայ լինելով, կ'երեի որ Ալպանիական ազգութեան նպաստաւոր է։ Ապրիլ 22ին Ալպանիացիք Օսմանեան զօրաց մնկնելէն անմիջապես յետոյ յիշեալ հողերը գրաւեցին, և Զէմ գետին եղերքն ու ՀՀակայ լարձանց վրայ հաստատուեցան. իսկ Գարատաղի Նիքիդա իշխանն, որ վերջին պատերազմին ժամանակ իւր ժողովրդեան կրած նեղութիւններուն ու կոտորածները տակաւին մոռցած չէ, նոր պատերազմ և արիւնհեղութիւն չուզելով, տերութենէ պէտմէկ ծանուցագրով մը, ուր պայմանագրին անգործադրութենէն կը գանգատի։ Հետևաբար Գարատաղի խնդիրը տակաւին անցեալ տարուան վիճակին մէջ է, այս տարբերութեամբ, որ վեճը փոխանակ կուսակիներէն և Բլավայի վրայ լինելու, Հօմմէի և կրուսի հողերուն վրայ է։

Գարատաղցիք յետս նահանջելու վտքը կուտէ մը յետոյ, ուր մէկ երկու մեռեալ և վիրաւոր ունեցան. իսկ Ալպանիացիք այս յաջողութեամբ առաւել քաջալերուելով, ուրիշ ցեղեր ալ իրենց միութեան մասնակցեցան, և Շքօտրայի մէջ միացան մասնախորհուրդ մը կազմեցին, իսկաններէն և Քրիստոնեաներէն բազկացեալ, որ գործողութիւնները կը վարէ։ Քանի մը տեղեկութեանց նայելով, Շքօտրայի կուսակալ իզզէմ վեզան զօրքով բերդը քաշուած է եղեր։ Ալպանիական մասնախորհուրդը տուրք կը հաւաքէ եղեր Թուղի գրկուած զօրաց պաշար հասցնելու համար. Մերաիմայ կամիզիկ կղերն Ալպանիացւոց հետ միացեր է, և իրենց պիզ—Տօսա իշխանը մասնախորհրդին հրամանաւ Շքօտրայէն մեկներ է իրենց լեռներն, և՝ ի վերադարձին երեք հազարի չափ զօրք պիտի բերէ եղեր։

Ոմանք կը կարծեն թէ Ալպանիացւոց այս չարժման մէջ կրնայ օտար մատ դանուիլ։ Օսմանեան պաշտօնատարներէն ոմանք Ալպանիացւոց հետակիր էլեն, ուստի գործ իրենց հայրենիքը կը պաշտպանէին։ Բայց Լաման կղերն, որ Աւստրիոյ պաշտպանութեան ներքև է, կամիզիկներն ոտք հանելու, իտալիա Թերևս մտադիր էր տուիմ մը դանելու, որպէս զի Ալպանիոյ մէջ իւր ազդեցութիւնը տարածէ, և ասոր համար հոն զինուորական միջամտութիւն մը կրնայ ընել, և՝ թէ այսպիսի առաջարկութիւն մը տէրութենց հաւանութիւնն ստացնայ։ բայց Աւստրիա բնաւ հաճութիւն չտար այս բանին, և Պոսնիոյ ու Հերսեկի մէջ զինուորական նոր չարժումներ կ'ընէ, իւր զօրաց թիւն աւելցնելով, որ ըստ ամենայն՝ բարեր Ալպանիա զօրք ղրկելու դիտաւորութեան մը կ'ընծայի։

Իսկ տէրութենց Բ. Դրան ուղած ծանուցագրին դալով, ասոր գործադրութիւնն անկարելի է. Օսմանեան կառավարութիւնը չը կրնար իւր հպատակաց վրայ զօրք ղրկել՝ պանդիք բռնի Գարատաղի հպատակեցնելու համ՝ անոնց բնական երկիրներէն Գարատաղի հողատամ հանելու և եղիէ ընէ, ստատիկ ազատութիւնն մը կրնայ հանդիսել։ Ազգէն, եթէ օտար լրագրաց լուրերն ստոյգ են, գինուորութենէ չեն ազատեր Ալպանիացւոց հետ կը միանան եղեր իրենց զինուորական դիմի, կրաւորի և Հօմմէի կողմերը տատն հաղարէն աւելի զինեալ Ալպանիացիք կան, որք յիսնաձեռ կըռեն Օսմանեան զօրաց դէմ։ Թուղի, կրաւորի և Հօմմէի կողմերը տատն հաղարէն աւելի զինեալ Ալպանիացիք կան, որք յիսնաձեռ կըռեն Օսմանեան զօրաց դէմ։ Թուղի, կրաւորի և Հօմմէի կողմերը տատն հաղարէն աւելի զինեալ Ալպանիացիք կան, որք յիսնաձեռ կըռեն Օսմանեան զօրաց դէմ։

Ա.ԶԳ.Ա.Ց.Ի.Ն

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Փարիզի Թան լրագրոյն կ. Պոլսոյ թղթակցի իր վերջին նամակին մէն մեծ մասամբ մեր ազգային գործոց յատկացուցած է։ Աբմենիոյ տեսան նկատմամբ վերջին լրոց բռնադատութիւնը տալէ և այս ալեհին առաջքն առնուլ համար մեր ազգայնոց ըրած ջանքերը գովելէ յետոյ, պատուարժան թղթակիցն հետևեալ կերպիւ կը չարունակէ.

“կը յուսացուի թէ յանուն սուվորուկ իսլամոց և Հայոց արեւմտեան եւրոպիոյ ուղղակի հրատերը պիտի լուռ Մարզ-ասրատ Թան իննդրէն զատ՝ մեր հայրենակիցք (Գազղիացիք) լաւ գաղափարանութեան գործ մ'ըրած կը լինին եթէ իրենք ալ իրենց լուծոյն տան այս հանդանակութեանց։ Մեզ համար ղեղեցիկ առիթ մ'է այս զօրացնելու այն կենդանի համակրութիւնը՝ զոր այս երկիրը կը ցուցնէ Գազղիական ժողովրդեան համար։ Հայ ազգն, որ մանաւանդ կը տառապի այս ապեաէն, յատուկ իրաւունքներ ունի մեր օգնութեան, թէ և մեր դեսանդ խառնութիւնը, կասկածոյ վրայ ունեցած չափազանց զգուշութեամբ քիչ մը կուրանալով, Լուսաւորչականք՝ այն է ճշմարիտ Հայ ազգին նկատմամբ ինքզինք անտարբեր ցուցուց, այսու ամենայնիւ Լուսաւորչականք որպէսզի հաստատամտութեամբ մը յարատևեցին Գազղիոյ նկատմամբ իրենց ունեցած համակրութեան մէջ։ Այսր համոզիչ ապացոյցն է իզզութիւն մը, զոր քանիցս նշանակելի թէ և մեր երկրին ներկայիս միայ ցրուութիւն մը ցուցած են Լուսաւորչականաց, այսու ամենայնիւ այն առաջին օտար լեզուն, զոր այս անձանօթ բարեկամք իրենց ազգոյ կ'ուսանդնեն, Գազղիական լեզուն է։ Այս ուսումն սակայն պզտկան է իրենց դպրոցներուն մէջ, և Գազղիական գաղափարք, — բայց ո՛չ կամ ակ Գազղիոյ, այլ ազատական Գազղիոյ գաղափարք, — Ընտասէր ամենէն հեռաւոր դասուց մէջ այսպէս կը տարածին, մեր կառավարութիւնն առանց նը պատճառ յատկացնելու, կամ որ և է դժուարութիւն ունենալու։

“Այս անտգամ նիւթ մ'ենք և չատ բիչ ուսումնասիրուած է Օրինակի ազգ ատ, առնուամբ Սիվասի, այն է նախկին Սերաստիոյ գաւառը։ Գազղիոյ մէջ մ'րչյան քիչ մարդ գիտէ թէ այդ հեռաւոր գաւառին մէջ, որոյ հարիւ թէ անունը գիտէ մարդ, Աբմենական գաղութներ կան, ուր ազգայք եւ եկեղեցիներ կան, ուր իրենք կ'ուսանին, մեր դիրքերը կը կարդան և մեր գազափարներով կը սոգոբին։

“Կրթական ընկերութիւնք բազմաթիւ են այդ գաւառին մէջ։ Նախ՝ Սեւենքերիճեան ընկերութիւնը կայ, որ իւր անունը՝ վաղուց Արծրունեաց նախարարութեան Արմենական վերջին իշխան Սեւենքերիճէն առած է։ Սեւենքերիճ, իւր երկիրները Փարակատանի Էմիրներուն յարձակմանց դէմ աչ ևս կրնալով պաշտպանել, մեռած ատեն իր երկրորդական դպրոցներուն ալ երկրորդական դպրոցներուն համար դպրոց մը պիտի հաստատեն մեռնելու ատեն ալ։

“Գերատեանական անուամբ 1870 ին ուրիշ ընկերութիւն մ'ևս հաստատուեցաւ ի Սիվաս, Թատրոնի ճամբուն վրայ։ Հայ լեզուաւ կանոնաւորապէս ներկայացումներ կուտայ։ Ցերգոյն իսկամ ժողովուրդը լնդրկած է որ Թուրք լեզուաւ ալ ներկայացումներ տան։ Հայք հետանեցան այս վտանգին։ Ընկերութիւնն իւր ներկայացումներէն զատ ամսական հատկացում մը կ'ընէ Թուրք լեզուաւ ալ ներկայացումներ տալու համար։ Այս ընկերութիւնն ալ երկրագործական դպրոց մը կը հոգայ։

“Սիվասի մէջ ուրիշ ազգի հասուն ընկերութիւնք ալ կան, միայն կրթական ու յառաջդիմական նպատակու մը ինչպէս են Աբշակուն ընկերութիւն, Հայրենասէր ընկերութիւն, Մարզասէր ընկերութիւն, Հայրենասիրաց ընկերութիւն, Հայկ և այլն։

“Մի քանի ընկերութիւնք ալ գաւառին գիւղերուն մէջ հիմնուած, որպիսի են Մամիկոնեան ընկերութիւն, յանուն ժողովրդային դիւցազնին Աբմենոյ, որ Փարսից դէմ հզած պատերազմոյ մէջ նշանաւոր հանդիսացաւ, ինչպէս նաև Ներսէսեան ընկերութիւնն, որ այսպէս կը կոչ՝ ի, իբրև նշան ազգային երախտագիտութեան առ պատկառելի Պատրիարքն Կ. Պոլսոյ Ներսէս Սրբազան։

“Ներկայ տարւոյս մէջ իսկ, Սիվասոյ Հայ բնակիչք, այս քաջ մարդիկ, որոց գանքայք և առևտրական հաստատութիւնք իրենց հաշուառանց ու ամերանոցայ պահպանութիւնը կը վտահին, իրենց վտահութեան մէջ առանց երբէք խաբուելու, այդ բնակիչք, կը սեմք, Կ. Պոլսոյ մէջ Սրծրուեի կոչուած ընկերութիւն մը կազմեցին յանուն նախնի Հարուստութեան Աբմենան Թազաւորաց, Այս ընկերութիւնն երկրագործական դպրոց մը պիտի հաստատէ Սիվասու գաւառին քառասուն երկու հայարնակ գիւղերու համար։

“Այժմ Սիվասու այս բազմաթիւ ընկերութիւնները միացնելու դիտումի մը կայ, այնպէս որ, այս քիչ չատ ցրուելով գործութիւնները կեդրոնանալով, աւելի անմիջական արդիւնքներ ձեռք բերեն։ Ես իմ նպատակիս հատած կը լինիմ եթէ այս մանրամասնութիւնք աւելցնելու ծառայեն այն համակրութիւնը, զոր հայրենակիցքս (Գազղիացիք) կը տածեն Աբմենական ազգին համար։”

Ա.Ռ ԹՂԹԱԿԻՑՍ ՄԱՍՍԻՍ

Մեզ նամակ կամ յօդուած զրկող անձերէ առաջին և վերջին անգամ կը խնդրենք որ եթէ կուզեն որ իրենց գրուածներն՝ ինկատ առնուին անօրէնութեան կոմմանէ, պէտք է մաքուր և հասկնալի աշխարհաբառով և հակիրճ լեզուով գրեն, զգուշանալով ամեն իրմնանութեան և երկարաբանութիւններէ, որք երբեմն օգտակար նամակներն անգամ հրատարակուելու լծագին կը պրկեն։ Լրագրոյս մէջ գրութիւն հրատարակել ուզող անձինք պէտք է միշտ յիշեն թէ իրենց գրուածոյ երկարութիւնը, կամ ճարտասանական ու բանաստեղծական ուելուբդարանութիւնները չեն որ գործութիւն կատան կամ պիտի տան իրենց բացատրել ուզած գաղափարն։ Աւելորդ լօսքերն ու բառերը խնամով ջնջուած պէտք է լինին, յօդուածներն ու նամակներն ալ մանրամասն ու ընդհանուր պրով գրուին, եթէ կուզեն որ գրածներն՝ ի նկատ առնուին։ Այս անհրաժեշտ է իրրև երաշխաւորութիւն մը գրողին անկեղծութեան, թէ և, եթէ ուզէ, իւր ստորագրութիւնը կրնայ չհրատարակել։

Այս պայմանոյ հակառակ վարուղ յօդուածագրաց ու նամակագրաց գրութիւնները ոչ միայն չեն հրատարակուիր, այլև, մերթևս բնաւ չեն կարդացուիր։ Արդէն մեզ ղրկուած բազմաթիւ գրութիւնք ալ ընդունելու վիճակին՝ իրը իրենց նշանաբան։

«Հոս վերջանայ, չարունակից իշխանուհին, պատմութեանս առաջին շրջանը։ շրջան՝ որոյ այնքան կարճառիւ լինելուն միակ պատճառը եղան նոյնօրինակութիւն և չափազանցութիւն։ Սմա յաջորդից յետագրութիւն։ Երջանկաբար այս յետագային չարժումն առաւել քան զառաջինն կարճառիւ եղաւ։ Նախ՝ ման դի այն ալ չափազանցութեամբ միացնէր, և երկրորդ՝ ման դի այն ատեն ժամանակի մէջ եղած պարզամտութեան մէջ եղած պարզամտութեան ձգտումն ալ ինկած էր արդէն Տայչ սրտերու մէջ։ Ասկէց զատ՝ այս վերջին միտումն բնական և անհրաժեշտ հետևութիւնն է, զոր գերմանական ազատութեան ջատագովն ալ չուտ երևան գալով՝ անթիւ պնդանպրական ձայներ բարձրանալ սկսան վերստին։ Գարգութեան հաստատուելէն ի վեր միացան այս վերջնոց, և Գերմանուհին անուելով այս երկու ծայրերուն ալ անպատեհութիւնները, պարտաւորեցաւ միջին ճանապարհ մ'ընտրել։ Տայչ ձեռներէց ալ ընդունելին գիւղացին՝ իրը իրենց նշանաբան։

«Օրին մէկն ալ՝ խմբագրուհւոյ մին՝ «Բրեհեա» կոչուած հազուստը հնարեց, որ թէպէտ խիստ պարզ ու անպարդ, այլ կրկթհիւնի հագուստին անպատեհութիւնները, այն է սահմանափակ դռներն ու միօրինակ ձեր չունենալուն՝ ամեն դէմքի ու հասակի կը վայլէր, և հետևաբար ամենուրեք ընդունելութիւն և մեծ չայողութիւն գտաւ։ Ո՛չ միայն ի Գերմանիա, այլև յօտար երկիրս։ Մինչև կոմմանէ ալ սկսաւ Անգլիական պարզութեան հետևողութիւնը քարոզուիլ ու խիստ տարածուիլ երկրին մէջ։»

«Այսպէս ընթացան ծայրայեղութեամբ սկսուած այն չարժումը՝ մերկանալով տակաւ առ տակաւ իր չափազանցութիւններէն, կրցաւ դիմագրել ամեն ալեկոծութեանց, և հասաւ վերջապէս այս աւուր չափաւոր և վայելուչ պարզութեան։ Ինչպէս որ ընկերութեան ամեն գաւերուն մէջ տեսնէք այժմ, պատանուհի օրիորդք՝ թէ կրկթհիւնի և թէ ուրիշ պարզ հագուստներ միայն հագնելով վըրանին հագիւ թէ ասկէ կամ արձըթէ զարդ մի կրեն, մինչդեռ երիտասարդք և չափահաս տիկնայք ընդհանրապէս, մանաւանդ իրենց առօրեայ հանդերձից համար։»

«Գերմանիա այս հաճելի արդիւնքը՝ միմիայն պարզութեան սէրը Տայչ սրտերու մէջ առաջին արձարծող այն ընկերութեանց պար-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ամերիկահայ ազգային ժողովրդական հարցերի ուսումնասիրության հանձնաժողովի նախագահ Ա. Ա. Ա.

ՂՈՒԿ

10 մայիս 1880

Ժամանակն անցնում է, ինչպես ջուրը գետի մեջ, և ոչ ոք չի կարող ասել, թե ինչ կլինի վաղը։ Ամեն ոք ուզում է ապրել, ամեն ոք ուզում է ուրախանալ, ամեն ոք ուզում է հարստանալ, և ոչ ոք չի մտածում, որ մահը մոտ է, որ մահը կարող է հանկարծ գալ, երբ ոչ ոք չի սպասում։ Մահը ոչ ոքի չի խնայում, ոչ հարուստին, ոչ աղքատին, ոչ ծերին, ոչ երիտասարդին, ոչ կնոջը, ոչ տղամարդուն։ Մահը ամենքին էլ հավասար է։ Մահը ամենքին էլ հանգստություն է տալիս։ Մահը ամենքին էլ ազատում է կյանքի տառապանքներից։ Մահը ամենքին էլ հավասարեցնում է։ Մահը ամենքին էլ հավասարեցնում է։ Մահը ամենքին էլ հավասարեցնում է